

زن در پیشگاه ولایت

حسینیه نوری
عضو حلقه علمی بلاغ

چکیده: در قرآن کریم به مسأله رهبری امت اسلامی بعد از پیامبر اسلام ﷺ اشاره شده است. خداوند متعال با فرستادن آیه تبلیغ و اتمام رسالت به نبی اعظم ﷺ، مسلمانان را بدون راهبر و راهنما رها نکرده است و پیامبر ﷺ نیز در مناسبت‌های مختلف حضرت علی را برای مقام وصایت و خلافت بعد از خود معرفی نموده است.

بررسی وقایع تاریخی آن روزگار ما را به این نتیجه می‌رساند که حضرت زهرا را به عنوان حامی و فدایی ولایت کوشید تا مسأله خلافت حضرت علی را به گوش همگان برساند و در این مسیر الهی از شیوه‌ها و روش‌های گوناگون بهره گرفت تا این حق الهی بر مردم ثابت گردد.
کلید واژگان: زن، تبلیغ، ولایت.

مقدمه

«ولایت» یا رهبری الهی در اسلام، یکی از دو رکن مهم هدایت جامعه بشری دانسته می‌شود؛ به طوری که رسول مکرم اسلام ﷺ در آخرین روزهای عمر شریف خویش، امت را به تمسک به قرآن و اهل بیت را به عنوان صاحبان ولایت الهی ﷺ ادامه حیات دین و جامعه اسلامی بر اساس

اسلام ناب در گرو پیروی از قرآن مجید و اطاعت ائمه اطهار بوده است. در حقیقت، «ولایت» به منزله مفسر قرآن مجید به شمار می‌رود که همواره دیدگاه اسلام را با توجه به مقتضیات زمانی و مکانی و بر اساس قرآن و سنت بیان می‌نماید و مانع تحریف و برداشت‌های ناروا از آیات می‌شود. از این رو، ولایت به عنوان مشعل فروزان هدایت پیش روی جوامع قرار می‌گیرد. با پیروی از ولایت هیچ‌گاه جامعه در ظلمت‌ها حیران و سرگردان نشده و راه نجات را خواهد یافت. همه افراد - اعم از زن و مرد - وظیفه پیروی و دفاع از خط ولایت و امامت را بر دوش دارند و بر همه زنان است که با اسوه‌پذیری از زندگی و سیره فاطمی وظیفه خود را در قبال ولایت و رهبری به انجام رسانند. در این مقاله کوتاه سعی نمودیم به مهم‌ترین شیوه‌های تبلیغی حضرت زهرا (علیها السلام) بپردازیم و سپس، وظیفه زنان ولایت‌مدار را در عرصه‌های مختلف فردی، خانوادگی و اجتماعی بیان نموده، تا بتوانیم زمینه‌های رشد و تعالی خود را فراهم آوریم.

ولایت؛ سرمایه سعادت و رستگاری

بدون تردید ولایت و امامت سرمایه سعادت انسان در دنیا و آخرت به حساب می‌آیند. به این دلیل که امامت باطن نبوت و نبوت، وابسته به توحید است. مسأله تثبیت ولایت امیرالمومنین (علیه السلام) آن قدر اهمیت داشت که خداوند به پیامبرش فرمود:

﴿يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ﴾؛ «ای پیامبر آنچه از جانب پروردگارت به سوی تو نازل شده را ابلاغ کن و اگر ابلاغ نکنی، پیامش را نرسانده‌ای و خدا تو را از [گزند] مردم نگاه می‌دارد، آری خدا گروه کافران را هدایت نمی‌کند».

در روایتی از امام محمد باقر (علیه السلام) آمده است: «بُني الإسلام على خمسة: الولاية و الصلاة و الزكوة و الصوم و الحج و لم يناد بشيء ما نودي بالولاية يوم الغدير»؛ «بنای اسلام بر پنج پایه استوار شده است: ولایت و نماز و زکات و روزه و حج، و به هیچ امری با فضیلت‌تر از ولایت در روز غدیر دعوت نشده است».

ولایتی که در این روایت مطرح شده، نه تنها به معنای دوست داشتن که به معنای پذیرفتن حق حاکمیت و حکومت الهی است؛ حقی که پس از خداوند برای پیامبر

۱. ماده ۶۷.

. علامه مجلسی، بحار الانوار، ج ۶۸، ص ۳۳۲، باب ۲۷، ح ۸.

اکرم عليه السلام و اهل بیت عليهم السلام و نایبان ایشان، به اذن خداوند ثابت است. طبق روایات ائمه عليهم السلام به این نتیجه می‌رسیم که ولایت امیرمؤمنان عليه السلام و فرزندان ایشان نقشی سرنوشت‌ساز و به‌سزا در زندگی انسان و حفظ دین او دارد، به‌گونه‌ای که مسأله ولایت از همه امور بالاتر و جدی‌تر است و مایه نجات و رستگاری انسان در دنیا و آخرت می‌شود.

الگوهای تبلیغی زن در دفاع از ولایت

الگوهای هر مکتب آینه تمام‌نما و جلوه واقعی آن آیین می‌باشد که به صورت عینی تحقق پیدا کرده است؛ چرا که انسان در پی محدودیت‌های فراوان و کاستی‌های بی‌شمار، توانایی آن را ندارد که خود بتواند برنامه زندگی و سعادت خویش را تدوین کند. از این رو، خداوند متعال که خالق انسان و آگاه به نیازهای اوست، با ارسال کتاب‌های آسمانی و معرفی الگوهای شایسته، ضمن تدوین دستورالعمل و برنامه رستگاری بشر، پیشوایان آن مکتب را نیز به ما معرفی کرده است.

شواهد موجود در کتاب‌های تاریخی گویای این حقیقت است که پیامبر اکرم عليه السلام از آغاز رسالت با توجه عمده زنان به آیین توحیدی روبه‌رو شد. اولین پذیرنده اسلام، خدیجه بود و سمیه، نخستین شهیده گردید و بانوانی که از سابقین و مهاجرین شمرده می‌شدند^۱، نمونه روشنی از مشارکت زنان در عرصه‌های اجتماعی را به نمایش می‌گذارند.

حضور زنان در حجة الوداع بارزترین و ماندگارترین نوع شرکت در صحنه‌های اجتماعی است. اخبار فراوانی که از سویی راویان زن، پیرامون این مراسم عظیم نقل شده است، گویای تلاش گسترده زنان در پاسداری از این میراث مقدس است.

شیوه‌های تبلیغی حضرت زهرا عليها السلام در دفاع از ولایت

در مکتب اسلام، زنان چنان به شکوفایی و رشد حقیقی و انسانی رسیدند که نه تنها خود طریق کمال را طی نمودند، بلکه توانستند به پیشرفت بشریت و جامعه خود کمک کنند و ملجأ علمی و عملی مردمان روزگار خود باشند. در کنار فعالیت‌های آموزشی بانوان اهل بیت عليهم السلام شماری از زنان این خاندان با تأسی به سرور زنان عالم به عنوان حدیث‌دان و راوی حدیث نقش آفریدند و این‌گونه حلقه اتصالی برای حفظ

۱. سید محسن امین، اعیان الشیعة، ج ۷، ص ۳۱۷.

قسمت‌هایی از سیره معصومان علیهم‌السلام شدند که عمدتاً یا شاهد آن بودند و یا با یک واسطه آن را شنیده بودند.

با توجه به اهمیت بحث غدیر مناسب است برخی از شیوه‌های تبلیغی حضرت زهرا علیها‌السلام در دفاع از ولایت امام علی علیه‌السلام را مورد بررسی قرار دهیم:

الف. ایراد خطبه‌های حماسی و شورآفرین

ضرورت دفاع از حریم ولایت و رسواسازی پیشوایان ضلالت، باعث شد که حضرت فاطمه علیها‌السلام به میدان سخنوری گام گذارد و با ایراد خطبه‌هایی حماسی و شورآفرین زیباترین قطعات ادب را رقم زد. فاطمه علیها‌السلام که میراث‌دار فصاحت فصیح‌ترین مردم عرب بود، در شرایط بحرانی و بی‌هیچ آمادگی قبلی خطبه‌هایی ایراد فرمود که به جاودانه‌ترین قطعات ادبی در تاریخ ادبیات عرب تبدیل گردید. خطبه تاریخی حضرت زهرا علیها‌السلام در مسجد پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم از نظر معرفتی در کمال گره‌گشایی و گستردگی است. خطبه‌ای که در فرازهای کوتاهش حقایق ژرف و عمیقی گنجانده شده است. ایشان با ایراد خطبه به پدر و همسر خویش و نیز به امت اسلام - به عنوان پیروان رسول خدا - خدمت کرد^۱.

ب. آگاهی بخشی به امت اسلامی

قیام فرهنگی فاطمه علیها‌السلام حماسه‌ای بود که تنها از عهده او برمی‌آمد. آگاهی بخشی الهی زهرا علیها‌السلام به امت اسلامی، آن‌سان در اوج بی‌مثالی است که پژواک روح‌بخش آن تا قیامت، در گوش جان جهان، طنین‌انداز خواهد ماند. فاطمه علیها‌السلام مردم زمانه خویش را می‌شناخت و می‌دانست آن مسلمان‌نمایان، لیاقت عبرت‌پذیری از سخنان او و جسارت قیام به همراه او را ندارند، اما می‌خواست برای آیندگان، ضلالت را رسوا، حقیقت را برملا و حجت را تمام نماید:

«من آنچه شرط بلاغ است با شما گفتم. اما می‌دانم که خوارید و در چنگال زبونی، گرفتار، یاری نکردن وجودتان را فراگرفته و ابر بی‌وفایی بر قلوبتان سایه گسترده. چه کنم که دلم خون است و بازداشتن زبان شکایت، از طاقت بیرون. می‌گویم برای اتمام بر مردمان، بگیری این لقمه گلوگیر به شما ارزانی و ننگ حق‌کشی و حقیقت‌پوشی بر شما جاودانه! یقین بدانید که آسوده‌تان نگذارد، تا شما را به آتش افروخته خدا بیازارد، آتشی که مردم فرزند و دل و جان را بسوزد. آنچه می‌کنید، خدا می‌بیند و ستم‌کار به زودی داند که در کجا می‌نشیند. فرجام کارتان را نگرانم و چون پدرم شما را از عذاب

۱. محمدتقی مصباح یزدی، جامی از زلال کوثر، تحقیق و نگارش محمدباقر حیدری، ص ۱۴۷.

خدا می‌ترسانم. به انتظار بنشینید تا میوه درختی که کشتید، بچینید و کیفر کاری که کردید ببینید!»

ج. استناد به واقعه تاریخی غدیر در اثبات ولایت

حمایت حضرت فاطمه علیها السلام از امام علی علیه السلام بیش از هر امر، حمایت از ولایت بود؛ حمایت از اسلام نابی که سالیان متمادی پیامبر صلی الله علیه و آله برای پیاده‌سازی آن تلاش‌هایی جان‌گناه ورزیده بود. از اقدام‌های مهم حضرت فاطمه علیها السلام کوشش فراوان برای اثبات ولایت امیرالمؤمنین علیه السلام بود که بدین وسیله اذهان مردم را آگاه ساخت.

راوی می‌گوید: پس از رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله، فاطمه علیها السلام را در کنار قبر حضرت حمزه در اُحد، گریان و عزادار دیدم فرصت را غنیمت شمرده و پرسیدم آیا برای امامت علی علیه السلام از سخنان پیامبر صلی الله علیه و آله می‌توان دلیلی آورد؟ حضرت پاسخ داد: شگفتا! آیا روز غدیر خم را فراموش کرده‌اید؟ شنیدم که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود:

«علی علیه السلام بهترین کسی است که او را جانشین خود در میان شما قرار می‌دهم. علی علیه السلام امام و خلیفه بعد از من است و دو فرزندش حسن و حسین علیهما السلام و نه نفر از فرزندان حسین علیه السلام پیشوایان و امامانی پاک و نیک‌اند. اگر از آنها اطاعت کنید، شما را هدایت خواهند نمود و اگر مخالفت ورزید، تا روز قیامت بالای تفرقه و اختلاف در میان شما حاکم خواهد شد.»

د. اتمام حجت با مهاجرین و انصار

بی‌گمان فاطمه علیها السلام در آن اجتماع جایگاهی بلند داشت. به همین علت، برای اثبات حقیقت به همراه همسرش شرکت می‌کرد و از صحابه رسول خدا صلی الله علیه و آله یاری می‌طلبید تا بعدها مردم را بر خدا حجت و برهانی نباشد و نگویند ما مطلب را فراموش کرده بودیم، یا نمی‌دانستیم و چرا علی علیه السلام به سراغ ما نیامد تا مطلب را برای ما تذکر دهد و خبر دهد تا بدانیم حق و حقیقت چیست؟

مولای متقیان علی علیه السلام در حالی که حضرت فاطمه علیها السلام دختر رسول اکرم صلی الله علیه و آله را بر چهارپایی سوار کرده بود، او را در مجالس انصار گرداند و از آنان یاری خواست. آنها در جواب یاری‌خواهی دختر رسول خدا صلی الله علیه و آله می‌گفتند: ای دختر پیامبر، ما با این مرد بیعت کرده‌ایم، اگر همسر و پسرعموی شما زودتر از این اقدام می‌نمود، ما هرگز از او عدول نمی‌کردیم.

۱. شیخ طبرسی، احتجاج، ص ۱۰۲.

۲. ر.ک: عبدالله بحرانی اصفهانی، عوام العلوم و المعارف و الاحوال من آیات و الاخبار و الاقوال، ص ۱۹۸.

علی علیه السلام پاسخ داد: آیا من می‌توانستم پیکر رسول خدا صلی الله علیه و آله را در منزل‌شان رها کنم و قبل از اینکه ایشان را به خاک بسپارم، از خانه بیرون آیم و با مردم بر سر حکومت نزاع کنم؟

فاطمه زهرا علیها السلام فرمود: ابوالحسن آنچه را که شایسته بود، انجام داد و آنان نیز کارهایی کردند که تنها خدا از آنان حساب خواهد کشید و مطالبه خواهد کرد.^۱

هـ. بیزاری و بی‌اعتنایی نسبت به غاصبین خلافت

زهرا علیها السلام اطهر علیه السلام عمر خویش را در اثبات ولایت امیرمؤمنان علیه السلام به انصار و مهاجرین صرف نمود و در مواقع مختلف از حقوق غصب شده خود و علی علیه السلام دفاع نموده و در گفتار و کردار، موضع خود را در مقابل خلفا نشان داد. افزون بر آن، گاه مصلحت را در این می‌دید تا با سکوت و سخن نگفتن با غاصبین خلافت، بیش از پیش به دفاع از ولایت بپردازد و بیزاری خود را از دستگاه خلافت نشان دهد. از این رو، چند بار فرمود که حاضر به سخن گفتن با عمر و ابوبکر نیست. همچنان که در جریان تهاجم به خانه علی علیه السلام و جسارت‌های آنان، حضرت زهرا علیها السلام خطاب به ابوبکر فرمود: «سوگند به خدا، از تو نزد او شکایت خواهم نمود و در نماز تو را نفرین خواهم کرد».^۲

و. تحقیر موقعیت سیاسی خلیفه وقت (وصیت‌نامه سیاسی)

تاکتیک کوبنده دیگری که صدیقه طاهره علیها السلام در دفاع از ولایت و مخالفت با حکومت اتخاذ کرد و ضربه سهمگینی بر حکومت وقت وارد آورد، وصیت‌نامه سیاسی آن حضرت است. وصیت‌نامه‌ای که برای بیدار ساختن افکار خفته و توجه افکار عموم و عدم بهره‌برداری حاکمان سیاسی وقت از مراسم سوگواری و دفن آن حضرت نگاشته شد.^۳ حضرت زهرا علیها السلام در وصیت‌نامه سیاسی خود تاکید می‌کند که حضرت علی علیه السلام به عنوان ولی بر حق باید به آن عمل کند. تا آن روز هیچ سیاستمداری چنین آگاهانه و مدبرانه و با آن ظرافت‌های سیاسی، عمل نکرده بود. حضرت فاطمه علیها السلام وصیت کرد که احدی از کسانی که به او ستم کرده‌اند، در تشییع جنازه‌اش حاضر نشوند و شبانه او را دفن کنند.^۴ در حقیقت با این وصیت‌نامه، حربه سیاسی از دست حاکمان وقت گرفته شد. آنان می‌خواستند در مرگ آن حضرت با مرثیه‌سرایی و اشک ماتم و ارادت

۱. محمد کاظم قزوینی، تحقیقی درباره زندگی ام‌ابیه فاطمه زهرا علیها السلام، ترجمه سید محمد صالحی، ص ۳۸۰.

۲. عبدالله بن مسلم، ابن‌قتیبه الدینوری، الامامة و السياسة، ج ۱، ص ۳۱.

۳. علامه مجلسی، بحار الانوار، ج ۴۳، صص ۱۸۳ و ۲۱۴.

۴. همان، ج ۴۳، باب ۳۷، ص ۲۰۹.

به آن حضرت و تأسف از رحلت او، مخالفت‌ها و مبارزات حضرت زهرا علیها السلام را در دفاع از حریم ولایت تحت الشعاع قرار دهند و خلافت غاصبانۀ خود را در اذهان جامعه، بر حق جلوه‌گر سازند، اما دفن شبانۀ آن حضرت و نامشخص بودن مکان دفن ایشان، این سؤال را در میان امت اسلامی ایجاد کرد که چرا دختر گرامی پیامبر صلی الله علیه و آله و یگانه گوهر گران‌قدر او چنین وصیتی کرده است؟

وظایف زنان ولایت‌مدار در عصر غیبت

مبارزات سیاسی حضرت زهرا علیها السلام نشان داد که یک زن که عنصر پیوند بخش رسالت و امامت است، چگونه می‌تواند با روح عظیم الهی خویش، بار سنگین مبارزه را بر دوش کشد و با جان و مال خود تا آخرین نفس، خط الهی را دنبال کند و فریب سیاست‌پیشگان زر، زور و تزویر را نخورد و نشان دهد که در سخت‌ترین عرصه‌های سیاسی و اجتماعی جامعه، که حتی مردان رزم‌دیده و مقاوم هم دچار تزلزل می‌شوند، یک زن می‌تواند بایستد.

حضرت زهرا علیها السلام با زندگی و مبارزۀ خود در عرصه‌های گوناگون عبادی، اجتماعی، خانوادگی و سیاسی نشان داد که یک زن می‌تواند با حفظ حریم عفت و ارزش‌های انسانی، در تمامی عرصه‌های جامعه حضور داشته باشد و اسلام چنین می‌خواهد که زن نیز همچون مرد در تمام عرصه‌های جامعه عنصری فعال باشد.

با پیروزی انقلاب اسلامی این تحول و نگرش نسبت به زن در جامعه ایجاد شد و بنیان‌گذار جمهوری اسلامی حضرت امام خمینی ره و مقام معظم رهبری حضرت آیه‌الله خامنه‌ای نیز در سخنان خود بر این امر تأکید داشته و صحّه گذاشته‌اند!

بنابراین مناسب دیدیم در این قسمت به مهم‌ترین وظایف زنان ولایت‌مدار با تأتسی به این اسوه و الگوی برتر اشاره نماییم تا زنان بتوانند به گسترش ارزش‌های دینی بپردازند و با ایجاد حس مسئولیت‌پذیری، خودسازی، استقامت، پایداری و صبر تلاش کنند تا در جهان امروز به جایگاه حقیقی خویش دست یابند و بدین وسیله با احقاق حقوق الهی و شرعی و تکیه بر هویت اسلامی مسیر فاطمی را ادامه دهند.

۱. اعظم رحمت‌آبادی، فعالیت‌های علمی - اجتماعی زنان خاندان اهل بیت علیهم السلام، فصلنامه بانوان شیعه، ۱۰۰-۱۰۳.

وظایف فردی

الف. شناخت و ادای حقوق اهل بیت علیهم‌السلام

یک بانوی آشنا به معارف اسلامی و الهی بر خود لازم می‌داند که صفات نیکو و پسندیده اخلاقی و شئون امامت و ولایت را شناخته و با کمال جدیت و اخلاص، فرمان‌بردار اوامر و نواهی ایشان باشد. البته او می‌یابد که هیچ‌کس را یاری فهم و درک حقیقت ایشان نیست و با همه وجود به شرافت، بزرگی و برتری آنان اعتقاد یافته و از سر تسلیم در مقابل آنان اظهار کوچکی می‌کند و بر این اساس، قلب خویش را به انوار ملکوتی روشن نموده و آن‌گونه که سزاوار شناخت ایشان است، بر خوان فضل و کرم ایشان نشسته و در این راه از هیچ‌گونه بذل مال و جان دریغ ندارد و در راه کسب فضائل و مناقب ایشان می‌کوشد؛ چرا که زندگی جاودانه مادی و معنوی در این جهان و جهان آخرت برای آنان و از ایشان و به جهت ایشان و مرهون وجود تلاش و تعلیم و تعلم آن بزرگواران است که در زیارت جامعه می‌خوانیم: «و بموالاتکم علمنا الله معالم دیننا و أصلح ما کان فسد من دنیانا».

بر این اساس یکی از وظایف مهمی که بر هر مرد یا زن دوست‌دار ولایت لازم است، شناخت آن ذوات پاک است.

ب. افزایش دانش و معرفت دینی

از دیگر وظایف یک زن ولایت‌مدار و پیرو دین الهی این است که همه سعی و تلاش خود را صرف کسب دانش و بینش دینی نماید. به این نحو که در طول زندگی از هر گونه آگاهی و معرفت نسبت به خود و پیرامون خود دریغ ننماید و پیوسته در پی شناخت معارف و علوم الهی باشد، تا بتواند بهتر رسالت خود را به انجام برساند. بنابراین باید در عصر غیبت درصدد شناخت امام زمان علیه‌السلام خود و پیرو ولایت فقیه و خط رهبری باشند، تا در زمان ظهور سرباز واقعی ایشان گردند.

ج. لزوم داشتن تقوا در زندگی

یک بانوی ولایت‌مدار پس از شناخت اهل بیت علیهم‌السلام باید درصدد پی‌گیری حقوقی برآید که آن بزرگواران بر همگان داشته و دارند، زیرا آن بزرگواران حقوق فراوانی از قبیل حق اسلام، ایمان، حیات، ایجاد ولایت و دوستی، هدایت و همه صفات پسندیده دارند. این وظیفه کامل‌ترین و بهترین وسیله تقرب به پروردگار شمرده می‌شود و در این جهت تفاوتی میان زن و مرد نیست. پس یک بانوی دوست‌دار اهل بیت علیهم‌السلام باید

بدین وسیله موجبات تکامل و سعادت خود را فراهم آورد.

وظایف خانوادگی

خانواده به عنوان مهم‌ترین بنیان جامعه معرفی شده است و هر قدر از صلاحیت و استحکام بیش‌تری بهره‌مند باشد، جامعه سالم‌تر خواهد بود و دین که به دنبال جامعه‌ای شاداب، باطراوت و پرتلاش است، اساس آن را خانواده عنوان می‌نماید و تشکیل آن را عامل آرامش و پاکی می‌داند. بنابراین بر زن ولایت لازم و ضروری است که با تأسی به نمونه کامل فضایل حضرت زهرا علیها السلام و در درجه اول، به کانون خانواده اهمیت دهد و با انجام وظایف خود در تربیت نسل آینده خود کوشا باشد و عامل برقراری صفا، صداقت، صمیمیت و پیشرفت در جامعه گردد. در اینجا به اهم وظایف زن ولایت‌مدار اشاره می‌نماییم:

الف. فراگیری و به‌کاربندی احکام اسلامی در خانواده

کسانی که با هدف انجام وظایف دینی و تخلق به اخلاق اسلامی به تشکیل خانواده اقدام می‌کنند، افزون بر اینکه در فراز و نشیب‌های زندگی باید از انحراف جلوگیری نمایند، همیشه افکار و اعمال خود را بر محور کارهای مثبت و مفید متمرکز می‌سازند و در نتیجه خیر و برکت زندگی و توفیق الهی، در فضای چنین خانه‌ای به وجود می‌آید. رسول اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: خداوند هنگامی که خیر و سعادت یک خانواده را بخواهد، اعضای آن خانواده را در احکام دین بصیر و بینا می‌گرداند و اعتدال در زندگی را نصیب آنها می‌کند و نیز کوچک‌ترهای آنها بزرگ‌ترهایشان را احترام می‌کنند.^۱ خلاصه اینکه هر خانه‌ای که در آن ارزش‌های اسلامی مانند صداقت، امانت، عفت، عدالت، تقوا و تعهد رعایت نشود، از نظر اهل بیت علیهم السلام خرابه‌ای بیش نیست.

ب. خانه‌داری بر اساس اعتدال

محیط خانه، کلاس درس زندگی و حقوق و مرکز انس مودت و صفاست، خانه مرکز رفع نیازهای انسان و کانون تعلیم و تربیت کودکان است. همچنین اداره و مدیریت آن به عنوان خانه‌داری به عهده بانوان است. خانم‌ها این پست حساس را اداره می‌کنند و در این روش به حضرت خدیجه و حضرت فاطمه علیها السلام و سایر بانوان بزرگ و شایسته اسلامی اقتدا کرده‌اند. اداره صحیح و منظم خانه، خود یک هنر و مرتبه‌ای از شوهرداری و دارای فضیلت و ثواب بسیاری است.

۱. فرزانه نیکو برش‌راد، فاطمه زهرا الگوی مبارزه سیاسی زن امروز، همان، صص ۲۲۲-۲۲۴.

امسلمه همسر بافضیلت رسول اکرم ﷺ از ایشان پرسید: کار کردن زن در خانه چه مقدار فضیلت دارد؟ پیامبر ﷺ فرمود: هر زنی که به منظور اصلاح امور، چیزی را از جایی بردارد و در جای دیگری بگذارد، خدا نظر مرحمت به او خواهد افکند و هر کس که مورد نظر خدا واقع شود، به عذاب الهی گرفتار نخواهد شد. امسلمه گفت: یا رسول الله پدر و مادرم به قربانت، برای زنان ثواب بیش‌تری را بیان فرمایید. رسول خدا ﷺ فرمود: هنگامی که زن آبستن می‌شود، خدا به او اجر کسی را می‌دهد که با جان و مالش در راه خدا جهاد می‌کند؛ هنگامی که وضع حمل کرد، به او خطاب می‌رسد گناهانت آمرزیده شد، اعمالت را از سر بگیر و هنگامی که فرزندش را شیر می‌دهد، در برابر هر مرتبه شیر دادن خداوند ثواب آزاد کردن یک بنده در نامه عملش می‌نویسد!

در این مورد باید توجه داشت اقتصاد و میانه‌روی یکی از برنامه‌هایی است که در مخارج زندگی باید مورد نظر باشد و خداوند کریم آن را از علایم ایمان شمرده است!

ج. تربیت نسل آینده در سایه تفکر شیعه

یکی از رسالت‌های بزرگ زنان شیعه که از زهرای مرضیه و زینب کبری رضی الله عنهما گرفته‌اند، تربیت فرزندان بر اساس معیارهای دین مبین اسلام و حجت ائمه اطهار علیهم السلام است. چرا که فرزندان امروز پرچمداران دفاع از ولایت در آینده هستند، بنابراین، تربیت کودکان باید حول محور ولایت باشد و این بر عهده زنان ولایت‌مدار و پیرو خط ائمه معصومین علیهم السلام است که از همان دوران کودکی آنها را با ائمه اطهار و سیره و روش زندگی آن بزرگواران و مسیر تکاملی و معنویت آشنا نموده و آنان را الگوی زندگی و سرمایه موفقیت‌آمیز خود در زندگی قرار دهد و با به کارگیری اصول آنها در زندگی‌شان در خط ولایت و رهبری جامعه اسلامی حرکت کند و یار و یابوری برای رهبر عصر خویش و ولایت‌نایبان آنها باشد و بدین طریق وظیفه خود را در قبال امام‌زمان علیه السلام در عصر غیبت ایشان به انجام رسانیده و در عصر حضور ایشان پیرو آن حضرت بوده و رسالت الهی خود را به اتمام رسانیده باشند.

۱. حسین نوری همدانی، جایگاه بانوان در اسلام، ص ۴۰۷.
 . محمدباقر مجلسی، بحارالانوار، ج ۱۰۳، ص ۲۴۷.

وظایف اجتماعی

در جهان امروز، امت اسلامی به عنوان دومین جامعه بزرگ مذهبی روز به روز در حال گسترش است و زنان نیز بیش از نیمی از این جامعه را تشکیل می‌دهند. در چنین جامعه‌ای شناخت الگوی راستین برای زنان مسلمان می‌تواند تأثیر شگرفی بر جای بگذارد و یکی از بزرگ‌ترین درس‌های عملی از حضرت زهرا علیها السلام حضور فعال در صحنه‌های اجتماعی و سیاسی با حفظ عفت و حجاب و ارزش‌های وجودی زن است که در انقلاب اسلامی جلوه یافت و الگویی برای زنان مسلمان در سطح جهان گردید. تأسی به اسوه و الگوی برتر، زنان جهان را به خودباوری و احیای هویت اسلامی رساند، به گونه‌ای که رسانه‌های غربی از تأثیر انقلاب اسلامی و تغییر رویه زنان مسلمان در سراسر جهان سخن گفته‌اند.

بنابراین حضور زنان در صحنه سیاست در انقلاب اسلامی به انگیزه اسلام و قرآن، نقش بر آب نمودن نقشه شیطانی غرب و وابستگان وی بسیار مؤثر است، به طوری که بدین نحو می‌توانند ضمن مشارکت فعال سیاسی ادامه‌دهنده راه زنان فاطمی علیها السلام باشد. مهم‌ترین عناصر این راه عبارت است از:

الف. پایبندی به اصل ولایت فقیه

همان‌گونه که حمایت زهرا علیها السلام از امام زمان علیه السلام الگویی قرار گرفته و تا پای جان بر این امر مقاومت ورزیدند، بانوان مسلمان مکتبی در طول تاریخ درخشان انقلاب اسلامی، به ویژه در تمامی لحظات دفاع مقدس هشت ساله، چه در دوران حیات امام راحل و چه پس از عروج آن عارف دل‌سوخته ثابت کرده‌اند که همواره هم‌گام و هم‌نوا با شوهران و فرزندان خود پیرو راستین ولایت بوده‌اند و چون امتداد راه ائمه اطهار در دوران غیبت پیروی از مقام عظمای ولایت است، اطاعت از مقام معظم رهبری را نیز بر خود واجب می‌دانند. آنان بر این باورند که هرگونه فکر و عمل، زمانی دارای ارزش و اعتبار است که حول محور پرافتخار ولایت فقیه و پیروی از مقام معظم رهبری هویت پیدا می‌کند.

ب. حضور مستمر در صحنه انقلاب و مشارکت فعال سیاسی

همان‌گونه که پس از رحلت پیامبر، زهرا علیها السلام به همراه حضرت علی علیه السلام و حسنین علیهما السلام شبانه به در خانه مهاجر و انصار می‌رفتند و از آنها برای بازپس‌گیری حق ولایت حضرت امیر علیه السلام یاری می‌جستند و با طرق مختلف ایراد خطبه، بیان واقعه علیهما السلام و بیان پیروی از خط ولایت و امامت،

ولایت را گوشزد می‌کرد و آنها را به عواقب خطرناک پذیرش خلافت غاصبین آگاه می‌نمود، زنان ولایتمداری نیز در هر زمان که احساس مسئولیت کنند، با حضور مستمر خود در صحنه انقلاب که ادامه راه اهل بیت علیهم‌السلام و دفاع از آرمان‌های اهل بیت علیهم‌السلام که همان اسلام است، مشارکت سیاسی فعال داشته و مشوق بزرگی برای همسران و فرزندان خود برای یاری انقلاب در عرصه‌های گوناگون بوده‌اند.

ج. جهاد با شمشیر زبان و بیان

شعر و خطابه در فرهنگ عرب قبل از اسلام، جایگاه بلندی داشت، در برخوردهای جنگی و اجتماعات قبیله‌ای، هر قومی و هر قبیله‌ای خطیب و شاعر مخصوصی داشت که در آن جبهه، شاعر و خطیب شعر یا خطابه خود را در میدان رقابت و مفاخره ایراد می‌کرد و غلبه یکی بر دیگری معیار عزت و عظمت قلمداد می‌شد. این فرهنگ پس از ظهور اسلام نیز همچنان بر جای ماند، با این تفاوت که تحولی در محتوای خطابه‌ها و اشعار به وجود آمد و ارزش‌های اسلامی جایگزین ارزش‌های جاهلی گردید.

در این رابطه زنان مسلمان نیز در فضای علم، ایمان و تعهدی که اسلام به وجود آورده بود، گام برداشتند و در ایراد خطابه و سرودن اشعار هنرهای ادبی خود را اظهار کردند و با شرکت در جنگ‌های اسلامی نقش مهمی در تشجیع جهادگران و تشویق و ترغیب آنها به جنگ ایفا نمودند که کاربرد زبان و بیان آنها که فصاحت و بلاغت و ایمان و تعهد اسلامی در آن موج می‌زند از دهها شمشیر بران بالاتر بود.

بر زنان ولایتمداری امروزی ضروری است تا با تأسی به الگوی اخلاقی، زبان خود را در مسیر پیروی از ولایت حرکت داده و با نوشتن انواع کتاب‌ها و بیان سخنرانی‌ها مشارکت و فعالیت داشته باشند و بتوانند از این طریق پشتوانه خوبی برای مردان جهادگر در دفاع از حقانیت اسلام باشند و با حفظ ارزش‌های اخلاقی زن مسلمان دفاع و جهاد نمایند.

د. همکاری و مشارکت در جنگ و دفاع

رفتن زنان به جنگ برای مداوای زخمی‌ها در صدر اسلام، شرکت زنان با مردان در جنگ‌ها، رفتن زنان به میدان‌های جنگ برای پرستاری، اشتغال زنان به همراهی و پشتیبانی از قوای مسلح در جنگ نشان‌گر اهمیت ارزشی زنان است.

نقش الگویی زنان صدر اسلام، بانوان عصر پیامبر اسلام به خصوص حضرت فاطمه زهرا علیها‌السلام و حضرت زینب علیها‌السلام سرمشق زنان در امور جبهه‌ها در جنگ تحمیلی عراق

هم‌گامی با مردان در امور دفاع و خدمات پشت جبهه‌ها به نحو ارزش‌مندی موجب شوق و شغف در دل ملت و خشم و غضب در دل دشمنان و جاهلان گردید و آنچه که از تحلیل زندگی شهدا و مقاومت‌های آنان به دست می‌آید، این است که در پشت آنها مادرانی وجود داشته که مفتخر به شهادت فرزندان‌شان بوده و در راه تربیت جوانان خود کوشا بوده و خدمات ارزنده‌ای انجام داده و زینب‌گونه بر شهادت فرزندان در راه خدا افتخار نموده و این نشان عظمت روحانی و ارزش‌های انسانی توصیف‌ناپذیر و مقام ارزنده آنان است^۱.

زن مسلمان ایرانی با داشتن الگویی همچون صدیقه طاهره توانست با حضور خود در صحنه‌های پرشور دوران وحشت‌زای طاغوت، حماسه انقلاب اسلامی را پدید آورد و سختی‌ها و مرارت‌های هشت‌ساله جنگ تحمیلی را به جان بخرد و با مقابله با تهاجم فرهنگی دشمن، توطئه‌های دشمن را نقش بر آب سازد و با تمسک به حبل‌المتین زهرای اطهر علیها السلام به عنوان الگو و اسوه در صحنه‌های گوناگون جامعه حضور یابد و فریب تبلیغات مغرضانه و مزدورانه فریب‌کاران را نخورد. مقام معظم رهبری در این باره می‌گوید:

«زنان مسلمان در زندگی شخصی، اجتماعی و خانوادگی خود باید زندگی حضرت فاطمه علیها السلام را از جهت خردمندی، فرزاندگی و عقلی و معرفت‌الگو و سرمشق قرار دهند، از بعد عبادت، مجاهدت، حضور در صحنه تصمیم‌گیری‌های عظیم اجتماعی، خانه‌داری، همسرداری و تربیت فرزندان صالح از زهرای اطهر علیها السلام پیروی کنند^۲»

هـ. دخالت در مقررات اساسی مملکت، سیاست، حکومت

زنان از نظر اسلام نقش حساسی در بنای جامعه اسلامی دارند. اسلام جایگاه زن را تا حدی ارتقا می‌دهد که او بتواند مقام انسانی خود را در جامعه بازیابد و از حدش بیرون بیاید. زن متناسب با چنین رشدی می‌تواند در ساختمان حکومت اسلامی مسئولیت‌هایی به عهده بگیرد. دخالت در مقدرات اساسی مملکت و در پی آن در اداره حکومت که حضرت امام خمینی علیه السلام دخالت در آن را بر زنان فرض دانسته‌اند، نماد با ارزش دخالت در ساختار حکومت است که حضرت امام علیه السلام احتیاط به تشکیل حکومت را از اصول و حفظ نظام اسلامی را بالاترین مصلحت می‌دانند^۳. بنابراین بر

۱. حسین نوری همدانی، جایگاه بانوان در اسلام، همان، ص ۱۷۸.

۲. فاطمه صفری، الگوی اجتماعی، پایگاه و نقش زن مسلمان، ص ۱۱۱.

۳. جزوه میلاد کوثر فاطمه زهرا علیها السلام، ص ۱۲.

زنان مسلمان پیرو فاطمی است که با حفظ شئون و ارزش‌های اخلاقی و همراه با اقتدار به زنان نمونه اسلام (حضرت فاطمه زهرا علیها السلام و حضرت زینب علیها السلام) در صحنه حکومت و اجتماع بنگرند.

نتیجه

آنچه از مجموع بحث‌های یاد شده به دست می‌آید این است که زنان مؤمن همواره در طول تاریخ در خط ولایت و رهبری پیش‌گام بودند؛ چرا که امروز زندگانی شخصیت‌ها و اسوه‌های زن در دفاع از ولایت ما را به این نتیجه می‌رساند که زنان با تأسسی به الگوی فاطمی خود در زندگی توانستند، پیرو ولایت باشند و همه سعی و تلاش خود را در یاری از اهل بیت علیهم السلام به کار گرفتند. واقعه تاریخی غدیر اوج همت و تلاش این زنان نمونه است که با حضور و بیعت خود با حضرت علی علیه السلام رسالت خود را کامل نموده و در عصر بعد با یادآوری آن حادثه به یادماندنی و تذکر آن به غاصبین خلافت و امامت از شیوه‌ها و روش‌هایی بهره جستند تا در ادای حقوق اهل بیت علیهم السلام ثابت قدم بمانند. بنابراین بر ماست که با عنایت و بهره‌گیری از بهترین الگوی خود فاطمه زهرا علیها السلام در زندگی رسالت خود را به انجام رسانیده و همواره وفادار به اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام باشیم و در عصر غیبت حضرت با پای‌بندی به اصل ولایت فقیه و نایب عام ایشان و حضور در صحنه اجتماع وظایف خود را به عالی‌ترین نحو انجام داده و خود را برای ظهور حضرت آماده نماییم تا در رکاب ایشان خدمت‌گزار باشیم.

منابع

فهرست کتب

۱. قرآن کریم، ترجمه ناصر مکارم شیرازی.
۲. امین، حسن، اعیان الشیعة، دارالتعارف للمطبوعات، بیروت، ۱۴۰۸ ق.
۳. امینی نجفی، عبدالحسین، الغدیر، ترجمه جلیل تجلیل، بنیاد بعثت، چاپ دوم، ۱۳۶۹.
۴. بحرانی اصفهانی، عبدالله، عوالم العلوم و المعارف و الاحوال من الآیات و الاخبار و الاحوال، مؤسسه امام مهدی علیه السلام، قم، ۱۴۱۱ ق.
۵. برسی، احمد بن علی بن منصور، احتجاج الشریف الرضی، قم، ۱۳۸۰.
۶. صفری، فاطمه، الگوی اجتماعی، پایگاه و نقش زن مسلمان، مرکز چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی، چاپ سوم، ۱۳۷۴.
۷. قزوینی، محمد کاظم، تحقیقی درباره زندگانی ام ابیها فاطمه زهرا علیها السلام، ترجمه سید محمد ۱۳۸۵.

۸. مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، الجامعة لدرر الاخبار الائمة الاطهار علیهم السلام، مؤسسة الوفاء، الطبعة الثانية، بیروت، بی تا.
۹. محمدی نسب، باقر، آیات الولاية، ناجی جزایری، بی جا، ۱۳۸۱.
۱۰. مصباح یزدی، محمدتقی، جامی از زلال کوثر، تحقیق و نگارش محمدباقر حیدری، مؤسسة آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام، بی جا، ۱۳۸۰.
۱۱. مکنون، ثریا؛ صانع پور، مریم، بررسی تاریخ منزلت زن از دیدگاه اسلام، نشر سازمان تبلیغات اسلامی، چاپ سوم، بی جا، ۱۳۷۴.
۱۲. نوری همدانی، محمدتقی، جایگاه بانوان در اسلام، انتشارات مهدی موعود علیه السلام، بی جا، ۱۳۸۲.

فهرست نشریات

۱. جزوه میلاد کوثر فاطمه زهرا علیها السلام، تهران، دفتر امور خواهران سازمان تبلیغات اسلامی.
۲. رحمت آبادی، اعظم، فعالیت‌های علمی - اجتماعی زنان خاندان اهل بیت علیهم السلام، فصلنامه بانوان شیعه، شماره ۱۲.
۳. مجموعه مقالات فارسی، تأملی بر جایگاه زن با استفاده از دیدگاه‌های امام خمینی علیه السلام کمیته تبلیغات و انتشارات ستاد، ۱۳۷۹.
۴. نیکو برش‌راد، فرزانه، فاطمه زهرا علیها السلام، الگوی مبارزه سیاسی زن امروز، فصلنامه بانوان شیعه، ۴.